

Právní postavení mateřské školy

Postavení mateřských škol upravuje školský zákon. Obecná část je uvedena v §§ 1-32a, mateřské školy jsou upřesněny v §§ 33-35 a problematika ředitele školy a školské rady je řešena v §§ 164-168. Školský zákon provádí vyhláška č. 14/2005 Sb., o předškolním vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (dále jen vyhláška o předškolním vzdělávání).

Přívlastek „mateřská“ je označení druhu školy ve smyslu § 7 odst. 3 školského zákona. Mateřské školy jsou součástí vzdělávací soustavy, platí pro ně zásady a cíle vzdělávání podle § 2. Vzdělávání v nich se řídí Národním programem vzdělávání, který zpracovává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen ministerstvo), projednává vláda a schvaluje Parlament podle § 3, Rámcovými vzdělávacími programy podle § 4 a Školními vzdělávacími programy podle § 5.

Podmínkou výkonu činnosti škol je zápis do školského rejstříku podle § 7 odst. 6. I v mateřských školách musí vzdělávání zajišťovat pedagogičtí pracovníci podle zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Školy se podle zřizovatele dělí na veřejné, které zřizuje stát, kraj, obec nebo svazek obcí, a na soukromé, které zřizuje registrovaná církev nebo náboženská společnost nebo právnická nebo fyzická osoba.

Školy podléhají hodnocení České školní inspekce a krajského úřadu podle § 12. Školy se dělí na třídy podle § 23. Školy vedou dokumentaci podle § 28 a dbají o bezpečnost a ochranu zdraví podle § 29. Ředitel školy vydává školní řád podle § 30. Ředitel nebo třídní učitel škol uděluje výchovná opatření podle § 31. Ve školách je zakázána činnost a propagace politických stran a hnutí a závadná reklama podle § 32. Žákům škol je poskytováno hmotné zabezpečení, které zahrnuje příspěvek na školní stravování po dobu jejich pobytu ve škole a dále v případě potřeby ubytování podle § 122 odst. 2. To je podle odst. 3 možné poskytovat za úplatu. V praxi to znamená dotované a tedy výrazně nižší ceny.

Vzdělávání ve veřejných mateřských školách je bezplatné v posledním ročníku (maximálně 12 měsíců), v ostatních ročnících jej lze poskytovat za úplatu, jejíž bližší podmínky stanoví § 6 vyhlášky o předškolním vzdělávání. Maximální výše podle § 6 odst. 2 vyhlášky je 50 % rozpočítaných skutečných průměrných měsíčních neinvestičních nákladů. Do těchto nákladů se navíc nezapočítávají platy a mzdy. Výše školeného ve veřejných mateřských školách se obvykle pohybuje do jednoho tisíce korun za měsíc. Mateřská škola je obvykle v provozu i o prázdninách podle § 24.

Cílem předškolního vzdělávání je rozvoj osobnosti a podíl na zdravém vývoji dítěte podle § 33, prvek vzdělávání je zde méně významný. Mateřské školy navštěvují děti ve věku zpravidla tří až šesti let podle § 34 odst. 1, ale je možná i docházka mladších i starších dětí, například s odkladem školní docházky. Na předškolní vzdělávání obecně není právní nárok a není tedy právně vymahatelné. Výjimku představují děti v předškolním věku, které jsou podle § 34 odst. 4 přijímány přednostně. Je možné zřídit zaměstnanecké mateřské školy pro děti zaměstnanců podle § 34 odst. 8. Předškolní vzdělávání je povinné pro dítě, které do začátku školního roku dovrší pěti let. Tato povinnost se zavedla od školního roku 2017/2018.

Za soukromé mateřské školy se považují pouze ty, které vznikly podle školského zákona a jsou zapsány ve školském rejstříku. Hlavním rozdílem soukromých mateřských škol oproti veřejným je skutečnost, že obecně mohou poskytovat vzdělávání za úplatu, nejsou přitom omezeny podmínkami jako veřejné školy. Povinnost platit úplatu se tedy vztahuje i na děti v posledním ročníku soukromé mateřské školy. Maximální výše úplaty není stanovena, stejně jako způsob jejího výpočtu.

Soukromé mateřské školy mohou za podmínek zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o poskytování dotací), přijímat dotace ze státního rozpočtu. Při splnění základních podmínek se dotace poskytne ve výši 60 % normativu (neinvestičních výdajů). Ve výši 100 % se poskytne při splnění dalších podmínek, mezi nimiž je hodnocení Českou školní inspekcí s výsledkem alespoň průměrné.

Každá mateřská škola je povinna dle školského zákona vést určitou dokumentaci. Obecně můžeme dokumentaci rozdělit na tu, kterou jsou školy povinny vést podle §28 školského zákona, dále na dokumentaci, kterou jsou povinny vést podle zvláštních právních předpisů (například spisový a skartační řád) a dále na dokumentaci, kterou školy nejsou povinny vést, ale pro chod školy je užitečná (například vnitřní platový předpis, organizační řád aj.). Dále je možné dělení na dokumentaci, která je spojena s provozem MŠ (např. školní řád) a na dokumentaci, která souvisí s docházkou dětí (např. školní matrika).

Dokumentace je vedena jak pro účely samotné školy, tak pro účely kontrolních a inspekčních institucí. Rovněž některé z nich slouží jako zdroj informací pro rodiče či jiné zainteresované subjekty. Ke stanovení rozsahu, formy, podmínek a dalších podrobností ohledně vedení dokumentace je zmocněno MŠMT. Při ukládání dokumentace se postupuje podle zákona o archivnictví a spisové službě a podle vyhlášky o podrobnostech výkonu spisové služby. Ty stanovují řediteli povinnost sestavit vlastní spisový a vlastní skartační plán. Podle

těchto plánů se pak dokumenty uchovávají v tzv. spisovně a po uplynutí stanovené skartační lhůty jsou dokumenty likvidovány.

Mateřské školy jsou povinny jako jeden z nejdůležitějších dokumentů vést rozhodnutí o zápisu do školského rejstříku, které prokazuje právo školy poskytovat vzdělávání, a rovněž s ním jsou povinny vést související doklady uvedené v §147, kterými jsou například doklad o vlastnickém či užívacím právu k prostorám, doklad o jmenování ředitele a doklady prokazující splnění všech předpokladů k výkonu funkce ředitele, čestné prohlášení zřizovatele, že není v insolvenčním řízení, nebylo rozhodnuto o jeho úpadku, nemá nedoplatky na daních a ani není v likvidaci.

K evidenci dětí je právnická osoba vykonávající činnost školy povinna vést v listinné či elektronické podobě školní matriku, kde se evidují informace jak pro účely školy samotné, tak pro účely statistické, které celostátně shromažďuje MŠMT. Školský zákon v §28 odst. 2 a 3 taxativně vyjmenovává údaje, které se mají ve školní matrice zaznamenávat, a z dikce zákona tedy vyplývá, že další údaje zde neuvedené by matrika obsahovat neměla. Dále je právnická osoba povinna vést doklady o přijímání dětí, o průběhu vzdělávání a o jeho ukončení. Uvedené doklady prokazují některé skutečnosti, které je potřeba zahrnout do školní matriky, ale součástí matriky nejsou tyto doklady, ale již z nich získané informace. Dále jsou povinny vést školní řád, knihu úrazů a záznamy o úrazech dětí, protokoly a záznamy o provedených kontrolách, rovněž dokumentaci, která slouží k ověřování činnosti pedagogických pracovníků (například vzdělávací programy, třídní knihy, záznamy z pedagogických rad) a v neposlední řadě dokumenty spojené s hospodářskou činností a přesuny finančních prostředků. Na rozdíl od ostatních druhů škol, nejsou právnické osoby vykonávající činnost mateřských škol povinny vést výroční zprávy o činnosti školy.

Určení právní formy mateřské školy je zcela v dispozici zřizovatele. Univerzální právní formou, která je přístupná všem zřizovatelům, je školská právnická osoba, kterou blíže upravuje část dvanáctá školského zákona, a která je bez ohledu na povahu zřizovatele právnickou osobou soukromého práva a svou povahou odpovídá ústavu. Školskou právnickou osobou (dále také ŠPO) je dle §124 právnická osoba zřízená dle školského zákona, jejíž hlavní činností je poskytování vzdělávání podle vzdělávacích programů. Tuto formu přinesl školský zákon z roku 2004 a jejím cílem bylo postupné nahrazení příspěvkových organizací. Fakt, že tyto příspěvkové organizace nemohou vlastnit svůj vlastní majetek, ale hospodaří s majetkem jím svěřeným, byl totiž často zdrojem komplikací. V praxi ovšem k využívání této právní formy ze

strany ÚSC nedochází, ze školského rejstříku je evidentní, že drtivá většina MŠ je provozována ve formě příspěvkové organizace.